

Олег Говда

**ЛЮЛЬКА,
ШАБЛЯ – ВСЯ РОДИНА**

**ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2018**

I

РОЗДІЛ

Добре лежати в густому лопушинні. Принаймні набагато зручніше, ніж серед колючих будяків чи в заростях їдкої кропиви. Особливо, коли на тобі жодного клаптика. Як на новонародженому... Напевно, саме тому жалісливі лелеки підкидають немовлят не куди попало, а на капустяні грядки. Лопухи та інша прибережна мурава не адекватна заміна пелюшок-сорочечок та інших підгузків, але я не ремствую, могло бути і гірше...

Метрів зо тридцять нижче за течією невідомої річечки, — на берег якої я щойно, якимось незрозумілим чином, перенісся з лоджії міської квартири, — горіло кілька вогнищ. І мені дуже не подобалася картина, котру вдавалося розгледіти у відблисках полум'я. Точніше, зовсім не подобалася.

Біля вогнищ господарювало десятка півтора чоловіків, виряджених, немов для зйомок фільму про Дике поле часів Золотої Орди або Османської імперії. Я не великий знавець моди, тим паче, старовинної, але східні халати, мисюрки*, тюрбани, а головне — шаблі та ятагани, що висіли на поясі кожного воїна, красномовно промовляли самі за себе. Був би це загін сучасних басмачів чи моджахедів, хоч

* Тип шолома.

один на всю зграю та мав би автомат. І носився б з ним, як з цяцькою, при найменшій можливості демонструючи зброю бранцям. Це ж так приємно, коли можна безкарно принижувати інших, відчуваючи себе героєм...

Були і бранці. Багато... відблиску вогнищ бракувало, щоб порохувати бідолах, що збилися в щільну купу. Але ніяк не менше півсотні. В основному, судячи з хусток на головах, жінки... А ще час від часу полум'я, злітаючи трохи вище, вихоплювало з темряви навантажені доверху вози і стадо корів, які паслися неподалік табору.

Людині, що вийшла подиміти на балкон міської квартири і раптом, в одну мить, опинилася чорт знає де, різне приходить в голову. Від думок про сновидіння і... до божевілля. Але я був упевнений, що не сплю і при здоровому глузді.

Можливо, змучений попереднім безсонням та нав'язливими снами, я вже очікував чогось подібного. А може, мав міцну психіку, неабияк загартовану сучасною методикою навчання у вишах? У будь-якому випадку те, що відбувалося, зі спокоєм приреченого, сприйняв, як «реальність, дану нам у відчуттях», і більше до цієї теми не повертався.

Абстрактність думок доречна під торшером, в м'якому кріслі, з чашкою ароматної кави, а не тоді, коли лежиш голяка в мокрих лопухах, а від вельми неприємних і болючих проблем тебе відділяє один-єдиний необережний рух або чих...

При цьому я навіть не можу скористатися універсальною порадою для «горобця, що потрапив у лайно», в сенсі — сидіти і не цвірінькати. Оскільки густа нічна роса, ще більш рясна поблизу річки, навіть улітку зовсім не тепла, то якщо мені доведеться пролежати ось так до ранку, чханням не обійдеться.

Повільно, дуже повільно... буквально по міліметру я почав задкувати. Але вже у наступну мить завмер, старанно

втискаючись у землю. Страшенно жалкуючи, що не можу розпластатися, як камбала під китом...

Один з воїнів, що відійшов від багаття на пару кроків по малій нужді, раптом різко повернув голову і пильно подивився в мій бік.

Незважаючи на те, що нас розділяла доволі солідна відстань і темрява, я міг би запрягтися, що як бодай гляну у відповідь — він мене помітить. Татарин запахнув халат, непевно потоптався на місці і зробив кілька кроків уперед. Постояв, вдивляючись і прислухаючись. Потім промовив щось запитально. Відповідати я, певна річ, не став.

Секунди розтягнулися до хвилин. Я, здається, навіть дихати перестав. Тільки поглядав крадькома, із завмиранням серця чекаючи, що мій постійний жадливий сон ось-ось перетвориться на дійсність, і шия знову відчує дотик сталевого клинка... Тільки цього разу вже насправді.

Татарин чекав, напружено вдивляючись у ніч, однією рукою притримуючи перев'язь, а другою поглажуючи руків'я шаблі.

— Кемде булс барми монд?*

Спершу мене кинуло в піт, а потім по спині немов крижаний вітерець пронісся. Напевно, саме так відчувається миша, причаївшись під віником.

На щастя, обійшлося. Воїн пробурчав ще якусь коротку фразу, зробив пальцями «козу», традиційний знак, що відганяє злих духів, повернувся до мене спиною і потупав назад, до вогню...

Уфф... Так і заікою недовго стати. Як же він все-таки мене помітив? Почути не міг, може, занюхав? Казна-що! Це ж який нюх треба мати, щоб...

«Чорт! — мене немов струмом пронизало. — Люлька!»

* Хто тут? (*Татар.*)

Через усі хвилювання та інше душевне сум'яття, що звалилися на мене, я зовсім забув про те, що стискаю в кулаці розкурену люльку. І дивуватися слід було не тому, що татарин вловив запах тютюну, а що ніхто, окрім нього, не занюхав. Адже вітерець просто на них віяв... Мабуть, завадив дим багаття.

Намагаючись не робити зайвих рухів, я тицьнув люльку чашкою в землю.

От же іронія долі: голий, немов Адам, чи той святий, що з утроби китової виліз, — зате з люлькою. Найнеобхідніша, шляк би мене трафив, у побуті річ в усіх часових вимірах! Краще б запальничку або коробку сірників прихопив. І то більше користі. Не раз ще вогнище розвести треба буде...

«Та що ж таке?! Що не зроблю — усе не в лад!»

Я так поспішно відсмикнув руку, якою вдавливав чубук у землю, наче обпікся.

Не можна люльку гасити! Без вогню не вижити... Це і диванному герою відомо. Правда, виключно з книг або реаліті-шоу. А у мене, завдяки дідові та батькові, досвіду набагато більше. І не чужого — здобутого власними гулями та мозолями.

Сумніватися в тому, що ординці вранці покинуть табір, не затоптавши багаття, не доводилося. Кому, як не пастухам знати, на що здатна степова пожежа. Так що єдина моя надія розвести вогонь завтра — тліюча жарина в люльці.

Квапливо схопив мундштук губами і злегка затягнувся, обливаючись піотом зі страху, що тютюн встиг згаснути. На щастя, люлька ще жевріла...

Можливо, здасться дивним, що я так зосередився на проблемі збереження вогню, відклавши інші питання до більш відповідного моменту. Але це, якщо не доводилося зустрічати світанок у мокрому одязі, знаючи, що посушитися і обігрітися ніде. А ще... В той час коли реальність усього ін-

шого викликала сумніви, — жаринка у люльці була справжньою. І розум вчепився за неї, як керманич пошарпаного штормом вітрильника за світло маяка.

Я вже відповз кроків на десять, коли в таборі ординців піднявся гам. У тій частині, де розмістилися полонені, виникла якась гарячкова метушня. Кілька ординців кинулися на допомогу сторожі. Хтось підкинув у згасаючі вогнища хмизу, щоб додати світла. До мене долітали сердиті крики, болісні зойки, лайка... і тихе, жалісливе голосіння жіноцтва.

Потім двоє нукерів притягли нерухоме тіло і кинули його біля ніг свого бека*. В усякому разі цей татарин був одягнений багатше за інших і чалму носив зелену. А я десь читав, що головний убір такого кольору видається мусульманам за якісь особливі заслуги.

Бек щось запитав у бранця. Не дочекався відповіді і запитав вдруге. Голосніше... Знову не отримав відповіді і віддав наказ своїм воїнам.

Один татарин встав за головою, другий — в ногах бранця, і обидва заходилися шмагати його батогами, як сніп молотили. Той лежав непорушно, як колода, і не видавав жодного звуку. Може, силу волі мав залізну, а може — просто втратив свідомість і нічого не відчував.

Я встиг нарахувати вісімнадцять ударів, перш ніж бек підняв руку. Нукери тут же відійшли вбік. Ватажок встав, підійшов ближче, сунув невірникові в обличчя носок чобота і щось вимогливо промовив.

Мабуть, на цей раз той відповів.

* Тут командир загону, отаман.